

Ο Μ Ι Λ Ι Α

ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΠΡΟΣ

ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΝ ΤΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

ΤΗΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΜΕΝΗΝ ΤΗ ΕΝΝΑΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ.

ΝΟΗΜΑΤΑ δυσνόητα περιέχουσιν αἱ ἐπι-
στολαὶ τοῦ θεηγόρου Παύλου, ὡς ἐμαρτύ-
ρησεν ὁ θεομακάριστος ἀπόστολος Πέτρος·
οἱ δὲ ἀμαθεῖς, λέγει, καὶ ἀσήρικτοι ἄνθρω-

ποι διαστρέφουσιν αὐτὰ, « Ὡς καὶ τὰς
» λοιπὰς γραφάς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν
» ἀπώλειαν. » Βλέπομεν τοῦτο εἰς ταῦτα
τοῦ Παύλου τὰ λόγια· « Αὐτὸς δὲ σωθήσε-

2. Πέτρ.
16.

1. Κορ. 3.
15.

» ται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός. » Τούτων τῶν λόγων τὸ νόημα τινές, εἴτε ἐπειδὴ ἦσαν ἀμαθεῖς τῶν θείων γραφῶν, εἴτε ἐπειδὴ ἦσαν ἀσθήρικτοι εἰς τὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, μὴ κατανοήσαντες, ἐστρέβλωσαν καὶ διέστρεψαν κακῶς, φαντασθέντες, ὅτι τὸ πῦρ, περὶ οὗ ἐλάλησεν ὁ Παῦλος, ἐστὶ καθαρτήριον, καθαρίζον τὰς ψυχὰς ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν, καθὼς καθαρίζει* καὶ τὸ χρυσίον ἀπὸ πάσης ἀκαθαρσίας. Ἐκ τούτου ἔπλασαν τὸ κερδαλαῖον πλάσμα, ἐνομοθέτησαν δηλαδὴ, ὅτι μετὰ θάνατον παντὸς ἀνθρώπου ἢ μετανοήσαντος μὲν, ἀρπαγέντος δὲ ὑπὸ τοῦ θανάτου, καὶ ἐπομένως μὴ προφθάσαντος τελέσαι τῆς μετανοίας τὰ ἔργα, ἵνα δι' αὐτῶν καθαρισθῆ ἢ μὴ μετανοήσαντος ὅλως διὰ τὰ συγγνωστά αὐτοῦ ἀμαρτήματα, ἢ ψυχὴ ἔρχεται εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἐστὶ αὐτὸ τὸ καθαρτήριον πῦρ, ἐκεῖ δὲ φλογιζομένη τόσον δι' ἀσθημα καιροῦ, ὅσον ἐστὶν ἀνάλογον τῷ βάρει τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ, ἐξέρχεται ἔπειτα ἐκείθεν καθαρὰ πάσης κηλίδος, καθὼς τὸ χρυσίον ἐκ τῆς καμίνου, καὶ ἀπολαμβάνει τῆς θείας δόξης καὶ μακαριότητος· δροσίζουσι δὲ, ὡς αὐτοὶ λέγουσι, τὴν δριμύτητα τούτου τοῦ πυρός, ἔτι δὲ καὶ συντέμνουσι τὴν τοῦ καιροῦ παράτασιν αἱ προσευχαὶ καὶ ἐλεημοσύнай, ἐξόχως δὲ αἱ ἱερουργίαι, αἱ ὑπὲρ τῶν ἐκεῖ καιομένων τελούμεναι. Ἐκ τούτου τὸ πῦρ ἐκεῖνο ἐκεῖ, ὅπου εὐρίσκεται πῦρ ἐστὶ φλογίζον, κάτω δὲ εἰς τὴν γῆν γίνεται πηγὴ, ῥέουσα ἀργύριον πολὺ καὶ κέρδος μέγα· διότι πᾶς

ὁ δεχόμενος τοῦτο τὸ ἡμαρτημένον σύστημα, ἵνα δροσίση τὴν φλόγα, τὴν φλογίζουσαν τὴν ψυχὴν τοῦ πατρὸς, ἢ τῆς μητρὸς, ἢ ἄλλου τινὸς συγγενοῦς ἢ φίλου, καὶ ἵνα ἀπαλλάξῃ αὐτὸν ταχύτερον τῆς ὀδυνηρᾶς ἐκείνης βασάνου, μετὰ χαρᾶς γεμίξει τῶν τοιούτων ἱερουργῶν τὰς χεῖρας.

Τοῦτο τὸ πλάσμα τῶδες σύστημα, τὸ ὑπ' ἐκείνων ἐφευρεθὲν, τῶν καὶ ἄλλα καινοτομήματα τούτων χεῖρονα καινοτομησάντων, φαίνεται μὲν βλαστὸς ἀλλόκοτος τῆς αἰρετικῆς γνώμης τοῦ Ὀριγένους, ὅστις παραλογῶν ἔλεγεν, ὅτι ἔχει τέλος ἢ ἀτελεύτητος καὶ αἰώνιος κόλασις· περιέχει δὲ σφάλματα πολλὰ καὶ μεγάλα, μηδὲν ἔχον θεμέλιον, μηδὲ ἐκ τῶν θείων γραφῶν, μηδὲ ἐκ τῶν θεοφόρων πατέρων. Πρῶτον μὲν ὑποτίθησιν, ὅτι τὰ ἔργα τῆς μετανοίας τοῦ ἀνθρώπου, ὅπερ ἐστὶν, ἢ ἀρετὴ αὐτοῦ καθαρίζει τὰ τούτου ἀμαρτήματα. Τοῦτο δὲ ἐστὶ φρόνημα κακόδοξον· διότι ἢ ἀρετὴ, μᾶλλον δὲ, πᾶσαι ὁμοῦ αἱ ἀρεταὶ οὐ δύνανται καθαρίσαι οὐ μόνον τὰς πολλὰς, ἀλλ' οὐδὲ κἂν μίαν ἀμαρτίαν. Ὄταν ἀμαρτάνωμεν, περιφρονοῦμεν πρόσωπον τιμῆς ἀπείρου, τουτέστιν, αὐτὸν τὸν θεόν· διὰ τοῦτο τῆς ἀμαρτίας τὸ βᾶρος ἐστὶν ἀπειρον· ἢ δὲ ἀρετὴ, μᾶλλον δὲ, πᾶσαι αἱ ἀρεταὶ ἡμῶν εἰσιν ὡς τὸ οὐδὲν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, εἰσιν « Ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης » λέγει ὁ προφήτης Ἠσαΐας. Διὸ οὐδέποτε ἰσοδυναμεῖ ἢ ἀξία τῆς ἀρετῆς τῷ βάρει τῆς ἀμαρτίας. Ὄθεν ὁ θεὸς δίκαιος ὢν, οὐ καθαρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ἀμαρτιῶν

αὐτοῦ δι' ἀντιμισθίαν τῶν ἑαυτοῦ ἀρετῶν.
Ἐὰν ἡ ἀρετὴ ἐκαθάριζε τὴν ἁμαρτίαν,
πάντες καὶ οἱ πρὸ νόμου, καὶ οἱ ἐν νόμῳ, καὶ
οἱ μετὰ νόμον δίκαιοι ἦσαν καθαροὶ καὶ
ἀπὸ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, καὶ υἱοὶ
θεοῦ καὶ κληρονόμοι τῆς αὐτοῦ βασιλείας·
ἐπομένως περιττὴ ἦν καὶ ἡ σάρκωσις, καὶ
τὸ πάθος, καὶ ὁ σταυρὸς, καὶ τὸ αἷμα
καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ θάνατος, καὶ ἡ ἀ-
νάστασις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Μόνῃ ἡ ἀρετὴ τοῦ θεανθρώπου, ὡς
ἀρετὴ προσώπου ἀπείρου τιμῆς καὶ ἀξίας,
ἐξήλειψε τὴν ἁμαρτίαν. Αὐτὸς ἐτελείωσε
τὴν ἱκανοποίησιν, ἤγουν τῆς μετανοίας τὰ
ἔργα ὑπὲρ πάντων τῶν ἁμαρτωλῶν· αὐτὸς
διὰ τοῦ ἀνθρώπου τὴν παρακοὴν ἐγένετο
ὑπήκοος μέχρι θανάτου, διὰ τὴν ὑπερή-
φανον φαντασίαν τῆς ἰσοθείας ἐφόρσε
στέφανον ἀκάνθινον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ
τὰς ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς γνώσεως ἀπλωθείσας
χεῖρας, ἠπλωσε τὰς χεῖρας ἐν τῷ ξύλῳ τοῦ
σταυροῦ· ἐγυμνώθη διὰ τὸ ἔνδυμα τῶν
δερματίνων χιτῶνων, ἐγεύθη τῆς χολῆς,
διὰ τὴν ἡδονὴν τῆς γεύσεως τοῦ καρποῦ,
ἐλογχεύθη τὴν πλευρὰν, διὰ τὴν ἐκ τῆς
πλευρᾶς ληφθεῖσαν καὶ ἀπατηθεῖσαν προ-
μήτορα. « Αὐτὸς ἐτραυματίσθη διὰ τὰς
» ἁμαρτίας ἡμῶν, καὶ μεμαλάκισται διὰ
» τὰς ἀνομίας ἡμῶν. » Αὐτὸς ἐβάστασε
τὴν διὰ τὰ ἁμαρτήματα ἡμῶν τιμωρίαν,
καὶ εἰρήνευσεν ἡμᾶς μετὰ τοῦ θεοῦ. « Παι-
» δεῖα εἰρήνης ἡμῶν ἐπ' αὐτόν. » Αἱ πλη-
γαὶ τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ ἐθε-
ράπευσαν τὰ τραύματα τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν.

« Τῷ μῶλωπι αὐτοῦ ἡμεῖς ἰάθημεν » Τὸ
αἷμα τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐτοῦ ἐξελθὼν
καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς ἁμαρτήματος·
« Τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ υἱοῦ
» αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρ-
» τίας. » Τὸ ὕδωρ τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς αὐ-
τοῦ ἐκρῆεῦσαν, ἐκπλύνει τῆς ψυχῆς τὰς
ἀκαθαρσίας, καὶ δωρεῖται τὴν σωτηρίαν.
« Ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται. »
Αὐτὸς δὲ, εἰς ὃν ἐδόθη πᾶσα ἐξουσία ἐν
οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ἔδωκεν εἰς τοὺς
μαθητὰς αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν τοῦ λύειν καὶ
δεσμεῖν τὰς τῶν ἀνθρώπων ἁμαρτίας. ^{Ματθ. 16. 16.}
« Λάβετε, εἰπε, πνεῦμα ἅγιον. Ἄν τινων
» ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς· ^{Ἰωάν. 20. 22. 23.}
» ἂν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. » Αὐτὴ
δὲ ἡ ἐξουσία μεταδίδεται ἀλληλοδιαδόχως
εἰς τοὺς ἀληθεῖς καὶ νομίμους διαδόχους
αὐτῶν, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. Διό
ὁ μὲν ἱερεὺς ἐκφωνεῖ κάτω εἰς τὴν γῆν πρὸς
τὸν ἐξομολογηθέντα τὰς ἁμαρτίας αὐτοῦ
εἰς τὴν δεσποτικὴν φωνήν, « Τέκνον, ἀφέ-
» ωνται σοι αἱ ἁμαρτίαι σου »· ἄνω δὲ ἐν ^{Μαρκ. 2. 5.}
ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν λύει
πᾶσας τὰς ἁμαρτίας τοῦ ἀληθῶς μετανοή-
σαντος, καὶ καθαρίζει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
ἀπὸ πάσης ἀνομίας.

Ἄλλὰ κατὰ τοῦτον τὸν λόγον περιττὰ
εἰσι, λέγεις, τῆς μετανοίας τὰ ἔργα, ἡ λε-
γομένη δηλαδὴ ἱκανοποίησις, ἢ κανὼν, ὁ
ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς διοριζόμενος.
Οὐκ εἰσὶ περιττὰ, ἀλλὰ χρήσιμα καὶ ψυ-
χοσωτήρια· αὐτὰ οὐκ εἰσὶ τὰ αἷτια τῆς
ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν· διότι ταύτην ἡμεῖς

λαμβάνομεν εὐθὺς μετὰ τὴν ἐξομολόγησιν καὶ τὴν συγχωρητικὴν εὐχὴν, διὰ τὴν ἱκανοποίησιν, ἣν ἐποίησεν ὑπὲρ ἡμῶν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ διὰ τῆς χάριτος τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ἐκχυθέντος πανυπερτίμου αὐτοῦ αἵματος· εἰσὶν ὁμοίως οἱ καρποὶ τῆς μετανοίας, καὶ ἡ ἀπόδειξις τῆς πρὸς τὸν θεὸν ἐπιστροφῆς ἡμῶν· εἰσὶν ἔργα ὑπακοῆς ἀντὶ παρακοῆς, ἣν ἐποιήσαμεν ἀμαρτήσαντες· εἰσὶ χαλινὸς ἐμποδίζων τὰ εἰς τὴν ἀμαρτιαν ἐπανακυλίσματα. Ὅθεν ὅσις ἐκουσίως οὐκ ἐκπληροῖ αὐτὰ, ἐκεῖνος παρακαλεῖ τῆς ἐκκλησίας, καὶ περιφρονεῖ τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος.

Δεύτερον δὲ, τὸ τοιοῦτον σύστημα προσάπτει μορφήν ἀδικίας εἰς τὸν θεόν. Ἀκουσον πῶς. Ἀληθῶς, ἄλλοτε μὲν ἡ ψυχὴ διὰ τῶν πονηρῶν αὐτῆς λογισμῶν ἐγείρει τὸ σῶμα πρὸς τὴν ἀμαρτίαν· ἄλλοτε ὁμοίως τὸ σῶμα διὰ τῶν σαρκικῶν αὐτοῦ ἐπαναστάσεων διεγείρει τὴν ψυχὴν πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀμαρτίας· πλὴν εἴτε ἡ ψυχὴ ἐγείρει τὸ σῶμα, εἴτε τὸ σῶμα τὴν ψυχὴν, καὶ τὰ δύο ὁμοῦ πράττουσι τὴν ἀμαρτίαν. Οὐδέποτε δὲ οὐδὲ ἡ ψυχὴ ἀμαρτάνει, χωρὶς τῆς συναίσθησεως τοῦ σώματος, οὐδὲ τὸ σῶμα, χωρὶς τῆς συγκαταθέσεως τῆς ψυχῆς. Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοῦτο τὸ σύστημα ὁ θεὸς εὐθὺς μετὰ τὸν τοῦ ἀνθρώπου θάνατον, τὴν μὲν ψυχὴν αὐτοῦ, τὴν ἀξίαν τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς, παιδεύει, ὅσον καιρὸν πρέπει, καταφλέγων αὐτήν, τὸ δὲ σῶμα, τὸ ὑπόδικον τιμωρίας, ὡς συναμαρτήσαν τῇ ψυχῇ οὐ μόνον ἀφίησιν ἀπαιδευτον, μετα-

βάλλων αὐτὸ εἰς ἀναίσθητον χαῦν, ἀλλὰ καὶ συνδοξάζει τῇ ψυχῇ μετὰ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν· φανερόν ἐστίν, ὅτι τοῦτο τὸ καθαρτήριο πῦρ οὐ μόνον φλογίζει τὰς ψυχὰς, ἀλλὰ καταναλίσκει τὴν ἄπειρον ταῦ θεοῦ δικαιοσύνην. Ἐὰν δύο ἄνθρωποι ὁμοῦ κατεφρόνουν ἐπίσης τὸν αὐτὸν νόμον ἑνὸς ἐπιγεῖου βασιλέως, ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν μὲν ἕνα ἐπαιδεύει εὐθὺς, τὸν δὲ ἕτερον οὐ μόνον οὐκ ἐπαιδεύει, ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν καιροῦ ἐτίμα καὶ ἐδόξαζε, πόσην ἀδικίαν ἐποίει ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος; τοιαύτην ἀδικίαν ἐποίει ὁ θεός, εἰάν ἀληθὲς ἦν τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς τὸ φάντασμα· ποῖον δὲ ἄτρεπον τούτου τοῦ ἀτόπου ὑπέρτερον;

Τρίτον ἡ ψευδοπόθεσις τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς καταργεῖ δόγμα πίστεως· ἡμεῖς οἱ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ πιστεύομεν, ὅτι ὁ θεὸς ὤρισεν ἡμέραν, ἐν ἣ μετὰ πάσης δικαιοσύνης μέλλει κρίναι πάντας τοὺς ἀπ' αἰῶνος ἀνθρώπου, μηδενὸς ἐξαιρουμένου. Τοῦτο ἐμαθήτευσαν ἡμᾶς οἱ θεοδίδακτοι ἀπόστολοι, εἰπόντες· « Ἐστησεν ἡμέραν, ἐν ἣ » μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνη. » Τοῦτο αὐτὸ ἐδίδαξεν ἡμᾶς αὐτὸς ὁ μονογενὴς υἱὸς τοῦ θεοῦ, εἰπὼν· « Ὅταν » ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ » αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' » αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης » αὐτοῦ. Καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν » αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη ». Τοῦτο ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν διὰ τοῦ ἱεροῦ συμβόλου τῆς πίστεως, λέγοντες· « Καὶ πάλιν ἐρχόμενον » μετὰ δόξης κρίναι ζῶντας καὶ νεκρούς. »

Περί
17, 31.

Ματθ. 25.
31, 32.

Τι οὖν; ἔσονται ἄρα γε τότε μέρη τῆς κρινομένης οἰκουμένης καὶ οἱ διὰ τοῦ καθαρτηρίου πυρός διελθόντες, ἢ στήσονται ἀνά μέρος κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν ἄλλων τῶν κρινομένων; συναχθήσονται ἄρα γε καὶ αὐτοὶ μετὰ πάντων τῶν ἐθνῶν ἐνώπιον τοῦ κριτοῦ, ἢ ἐγκαταλειφθήσονται; ἐνὶ λόγῳ κριθήσονται ἄρα γε καὶ αὐτοὶ τότε, ἢ οὐ; εἰάν τὸ πρῶτον, ἐπειδὴ προλαβὼν ἐκρίθησαν, ὅτε δηλαδὴ κατεδικάσθησαν εἰς τὴν φλόγα τοῦ καθαρτηρίου πυρός, φανερόν ἐστιν, ὅτι πάντες μὲν οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι ἅπαξ κριθήσονται, δηλονότι μόνον ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως· αὐτοὶ δὲ δις, πρὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης κατ' ἰδίαν, καὶ ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ μετὰ πάντων τῶν ἄλλων. Ἐπειδὴ δὲ φερόν ἐστιν ἡ κρίσις τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ μὲν δις δοκιμάζουσι τὰ τρομερὰ τῆς κρίσεως φερόν, πάντες δὲ οἱ λοιποὶ ἅπαξ καὶ μόνον· ἀλλ' ἐστὶν ἄρα γε τοῦτο κατάλληλον τῇ θεῖᾳ δικαιοσύνῃ; εἰάν δὲ ὑποτεθῆ τὸ δεύτερον, ἐξ ἀνάγκης ἀκολουθεῖ, ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὀρισθεῖσα κρίσις τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστὶν οἰκουμενικὴ καὶ καθολικὴ, ἀλλὰ μερικὴ καὶ ἰδιάζουσα. Ἐάν δὲ εἴπῃς, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος εὐθὺς μετὰ θάνατον κρίνεται καὶ ἀπολαμβάνει ἢ τὸ τέλειον τῆς δόξης, ἢ τὸ τέλειον τῆς κολάσεως, τοῦτο οὐ μόνον ἐστὶν ἐναντίον τῶν ἐμφαντικῶν λόγων τῶν ἁγίων γραφῶν, ἀλλὰ καὶ ἀποδείκνυσι ματαίαν τὴν ὑπὸ θεοῦ διωρισμένην κοινὴν κρίσιν. Διότι, εἰάν ὁ καθεὶς ἐκρίθη, καὶ ἔλαβε τὴν τελείαν ἀνταπόδοσιν, ποία χρεῖα ἐστὶ δευτέρας κρίσεως; οἱ ἄνθρωποι ἀνακρίνουσι καὶ

δις καὶ τρίς καὶ πολλάκις, ἐπειδὴ ἀτελεῖς ὄντες κατὰ τὸν νοῦν, λαθάνονται· ὁ δὲ θεός, πανυπερτέλειος ὢν καὶ ἀλάνθαστος, οὐδεμίαν ἔχει χρεῖαν, ἵνα ἅπαξ καὶ δις ἀνακρίνη.

Τέταρτον, ἐπειδὴ ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως αἰφνιδίως παρρησιάζεται· « Ἡ ἡμέρα Κυρίου, λέγει ὁ θεῖος ἀπόστολος, ὡς κλέπτης » ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται. Ἐν τῇ ὥρᾳ, » εἶπεν ὁ Κύριος, οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται. » Πολλοὶ τότε εὐρεθήσονται μὴ ἐκτελέσαντες τὴν τῶν ἀμαρτημάτων αὐτῶν ἱκανοποίησιν, καὶ πολλοὶ ἀμετανόητοι ἐκ τῶν συγγνωστῶν αὐτῶν σφαλμάτων, πολλοὶ δηλονότι ἄξιοι οὐχὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως, ἀλλὰ τοῦ προσκαιροῦ καθαρτηρίου πυρός. Τί οὖν ποιήσει τότε ὑπὲρ τούτων ὁ θεός; ἄρα γε ἀναβάλλει τὸν ἀπ' αἰῶνος διορισθέντα καιρὸν τῆς κρίσεως καὶ ἀποφάσεως, ἕως ἂν αὐτοὶ καθαρῶσιν ὑπὸ τοῦ καθαρτηρίου πυρός; ἀλλ' ἐν τοσοῦτῳ ἄλλοι ὅμοιοι αὐτοῖς γίνονται, καὶ ἐφεξῆς ἄλλοι, ἕως οὗ ὑπάρχει τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Ἐπομένως δὲ ἐμποδίζεται διαπαντός ἢ πρὸ τῶν αἰῶνων ὑπὸ θεοῦ ὀρισθεῖσα ἡμέρα καὶ ὥρα τῆς κρίσεως. Ἄρα γε κρίνει καὶ καταδικάζει εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον ἐκείνους, οἵτινες ἦσαν ὑπόδικοι μόνον τοῦ προσκαιροῦ πυρός, ἢ γουν τοῦ καθαρτηρίου; ἀλλὰ τίς οὐ βλέπει, ὅτι τοῦτό ἐστιν ἀδικία; Ἄρα γε εἰσάγει αὐτοὺς εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν ἀκαθάρτους καὶ βέρρυπωμένους; Ἄλλ' ὅσοι οὐκ ἔχουσιν ἐνδυμα γάμου, ἢ γουν καθαρότητα καὶ ἁγιω-

1. Θεσ. 5.

2.

Ματθ. 24

44.

σύνην, ἐκεῖνοι ἐκβάλλονται ἔξω τοῦ θείου
 νυμφῶνος. Ἄρά γε συγχωρεῖ πρῶτον τὰς
 τούτων ἀμαρτίας, ἔπειτα εἰσάγει αὐτοὺς
 εἰς τὴν ἀτελεύτητον δόξαν; ἀλλὰ τοῦτό
 ἐστὶ προσωποληψία· διότι ἄλλους μὲν τὰ αὐ-
 τὰ πράξαντας πρότερον κατέφλεξεν, ἔπει-
 τα ἤλεσε, τούτους δὲ ἀφλέκτους ἐδόξασε.

Πρὸς τούτους, πῶθεν οὗτοι οἱ καινοτόμοι
 ἀφορμὴν λαβόντες, ἔπλασαν τοῦτο τὰ
 σκανδαλωδέστατον σύστημα; Ποία θεό-
 πνευστος γραφή, ποῖος προφήτης, ποῖος
 ἀπόστολος, ἢ ποῖος τῶν ἀληθῶς ἁγίων
 ἐλάλησε περὶ καθαρτηρίου πυρός; Ἰδοῦ,
 λέγουσιν, ὁ ἀπόστολος Παῦλος λέγει·
 « Αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ
 » πυρός. » Ἀλλὰ τὸ ῥητὸν τοῦτο περιέχει
 τὰ δυσνόητα, ὡς εἶπεν ὁ Πέτρος. Οὐδεὶς δὲ
 τῶν θείων πατέρων, τῶν διερμηνεύσαντων
 αὐτὸ, ἐφαντάσθη καθαρτήριον πῦρ, οὐδὲ
 κἂν ἐν τῶν λοιπῶν, ὅσα περὶ τοῦ πυρός
 τούτου ἔπλασαν οἱ νεοφανεῖς οὗτοι πλάσαι·
 ἐπειδὴ δὲ πρὸ τοῦ ῥητοῦ τούτου εἶπεν ὁ
 Παῦλος· « Ἐκάστου τὸ ἔργον φανερόν γε-
 » νήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει. » φανε-
 ρόν ἐστίν, ὅτι ἠνάγκασε πάντας πισειῦσαι,
 ὅτι λαλεῖ περὶ τῆς φανεραῆς ἡμέρας τῆς
 κρίσεως, ἐν ᾗ πάντα τὰ τῶν ἀνθρώπων
 ἔργα φανερωθήσονται. Βλέπε δὲ, ὅτι οὐκ
 εἶπε, διὰ πυρός, ἀλλ' ὡς διὰ πυρός. Τίς
 οὖν εὐσεβής, καὶ τὸν θεὸν φοβούμενος ἐπάνω
 εἰς θεμέλιον τοσοῦτον ἀσαφές καὶ ἀμφίβο-
 λον οἰκοδομεῖ τόσῃν ὑποθετικῇ οἰκοδομῇ,
 νεοφανῇ καὶ ἀνήκουστον εἰς τὴν καθόλου
 ἐκκλησίαν, καὶ πλάττει τόσα πλάσματα,

ἐξ ὧν συμπεραίνονται τόσα ἄτοπα καὶ
 παράλογα, μᾶλλον δὲ, βλάσφημα, καὶ
 διδάσκει καὶ ἀγωνίζεται πείσαι τοὺς ἄλλους,
 ἵνα πιστεύσωσι καὶ ὑποδεχθῶσιν αὐτά;
 περὶ μὲν τοῦ πυρός τῆς αἰωνίου κολάσεως
 ἐλάλησεν ὁ θεὸς φανερά ἐν ταῖς θείαις
 γραφαῖς, ὀνομάσας αὐτὸ, πῦρ ἀσβεστον,
 πῦρ καμινιαῖον, πῦρ αἰώνιον, πῦρ γεέννης,
 πῦρ φλογερόν, πῦρ λιμναῖον, καίόμενον ἐν
 τῷ θείῳ. Πῦρ δὲ καθαρτήριον οὐδὲ φαίνεται,
 οὐδὲ ἀκούεται, οὐδὲ εἰς τὰς θείας γραφὰς,
 οὐδὲ εἰς τὰς τῶν ἁγίων συνόδων διατάξεις,
 οὐδὲ εἰς τὰς ἀρχαίας ἐκκλησιαστικὰς
 ἱστορίας, οὐδὲ εἰς τὰ συγγράμματα τῶν
 θεοφόρων πατέρων.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία,
 λέγεις, προσφέρει ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων
 ὀρθοδόξων καὶ τὰς ἀναιμάκτους θυσίας,
 καὶ ἐλεημοσύνας εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ
 κηροὺς, καὶ θυμιάματα, καὶ προσευχάς, καὶ
 δεήσεις. Τοῦτό ἐστίν ἀληθέστατον, πλὴν
 ἄλλο ἐστὶ τὸ ἔργον τοῦτο, καὶ ἄλλο τὰ
 περὶ τοῦ καθαρτηρίου πυρός μυθολογήματα.
 Ἄκουσον δὲ, ποῦ θεμελιούται τοῦτο τὸ
 ἅγιον τῆς ἐκκλησίας ἔργον. Ὁ μὲν προφη-
 τὰναξ Δαβὶδ εἶπεν, ὅτι οἱ δίκαιοι περιμέ-
 νουσι τὴν ἀνταπόδοσιν, ἕως οὗ καὶ αὐτὸς
 λάβῃ αὐτήν· « Ἐξάγαγε, εἶπεν, ἐκ φυλα-
 » κῆς τὴν ψυχὴν μου τοῦ ἐξομολογήσασθαι
 » τῷ ὀνόματί σου ». Ἄλλὰ διὰ τί τοῦτο;
 Διότι, ἐμὲ ὑπομενοῦσι, λέγεις, δίκαιοι, ἕως
 » οὗ ἀνταποδῶς μοι. » Ὁ δὲ θεσπέσιος
 Παῦλος ἐσαφήνισε τοῦτο, εἰπὼν περὶ τῶν
 δικαίων· « Καὶ οὗτοι πάντες οὐκ ἐκομίσαν-

1. Κορινθ.
 3. 15.
 2. Πέτρ.
 3. 16.

1. Κορινθ.
 3. 13.

Ματθ. 3.
 12. καὶ 18.
 47. καὶ 18.
 8. καὶ 25.
 41 Ἄποκ.
 19. 20.

ψαλ. 141.
 8.

Ἑβραϊκ. 11.
 39. 40.

» το τὴν ἐπαγγελίαν. » Διὰ τί; Διότι εὐδόκησε, λέγει, ἡ πρόνοια τοῦ θεοῦ, ἵνα μὴ ἐκεῖνοι χωρὶς ἡμῶν ἀπολαύσωσι τὸ τέλειον τῆς δόξης. « Τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν » τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν » τελειωθῶσιν. » Ἀκούομεν δὲ καὶ τὸν θεομακάριστον Πέτρον μαρτυροῦντα, ὅτι οὐ μόνον οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἀλλ' οὐδὲ οἱ δαίμονες μεθ' ὧν οἱ ἁμαρτωλοὶ μέλλουσι συγκολληθῆναι, ἔλαβον τὸ τέλειον τῆς κολάσεως. « Οἶδε γὰρ, λέγει αὐτὸς, περὶ τῶν ἁμαρτωλῶν, εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμῶν ῥύεσθαι, » ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν. » Περὶ δὲ τῶν δαιμόνων λέγει· « Εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρτησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου » ταρπαρώσας, παρέδωκεν εἰς κρίσιν τε » τηρημένους. » Ἐκ τούτων οὖν οὐδεὶς δύναται ἀμφιβάλλειν, ὅτι οὐδὲ οἱ δίκαιοι, οὐδὲ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἔλαβον τὸ τέλειον τῆς ἀνταποδόσεως, περιμένουσι δὲ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως, ἵνα μετὰ τὴν κρίσιν λάβῃ ὁ καθείς τὸ τέλειον ἀνταπόδωμα. « Τὸν » ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαι, ἔγραψεν ὁ » θεὸς Παῦλος, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν » πίστιν τετήρηκα. Λοιπὸν ἀπόκειται μοι » ὁ τῆς δικαιοσύνης σέφανος, ὃν ἀποδώσει » μοι ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος κριτῆς ». Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, λέγει, ὁ δίκαιος κριτῆς. Ἴνα δὲ μὴ νομίσης, ὅτι περὶ ἑαυτοῦ μόνον λαλεῖ, ἐπιφέρει εὐθύς· « Οὐ μόνον δὲ ἐμοί, ἀλλὰ » καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐπιφάνειαν » αὐτοῦ. » Ἐπειδὴ οὖν οὐδὲ ἐκρίθησαν οἱ

κεκοιμημένοι, ἐπομένως οὐδὲ ἔλαβον τὴν τελείαν ἀντάμειψιν, εἰς τὸ ἄπειρον ἔλεος τοῦ θεοῦ θαρρόυσα ἡ ἐκκλησία, δέεται ἵνα ἐλεήσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς.

Ἐπιφέρει οὖν ὁ Παῦλος ὅτι ἡ ἐκκλησία ἐξ ἀποστολικῆς παραδόσεως τοῦτο παρέλαβε, φανερόν ἐστι, πρῶτον μὲν, ἐκ τῆς κοινῆς καὶ συμφώνου περὶ τούτου γνώμης πάντων τῶν χριστιανῶν. Διότι, ἐὰν ἐξέλης τινὰς νεωτεριστὰς, πάντες, καὶ αὐτοὶ δηλονότι οἱ ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας σχισθέντες, καὶ ἴδια κόμματα συστήσαντες, οὐκ ἔπαυσαν τοῦτο ποιοῦντες· δεύτερον δὲ, ἐκ τῆς ἀλληλοδιαδόχου μαρτυρίας τῶν παλαιῶν ἀγίων πατέρων. Ἐπιφέρει οὖν ὁ Παῦλος ὅτι οἱ θεοφύροι ἀπόστολοι οὐ μόνον ἐγγράφως, ἀλλὰ καὶ ἀγράφως πολλὰ παρέδωκαν εἰς τοὺς πιστοὺς, παραγγείλαντες, ἵνα φυλάττωσιν αὐτὰ, μαρτυρεῖ ὁ παμμακάριστος Παῦλος, λέγων· « Ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ » κρατεῖτε τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθητε » εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν. » Ἐχομεν δὲ καὶ παλαιὰν ἱστορίαν τὸ ἔργον τοῦτο ἐπιβεβαιουσαν, ἱστορίαν δεκτὴν τοῖς πᾶσι, οὐ μόνον τοῖς χριστιανοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς Ἑβραίοις, τὴν περὶ τῶν Μακκαβαίων δηλονότι ἱστορίαν· ἐν αὐτῇ ἀναγινώσκομεν, ὅτι ὁ Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος συνέλεξε δύο χιλιάδας δραχμὰς ἀργυρίου, καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸς εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἵνα ἐκεῖ προσφέρωσι θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν τῶν ἐν τῷ πολέμῳ ἀποθανόντων. « Ποιησάμενός τε, » λέγει ἡ ἱστορία, κατ' ἀνδρολογίαν κατασκευάσματα εἰς ἀργυρίου δραχμὰς δισχιλίας, ἀπέστειλεν εἰς Ἱερουσαλήμ,

2. Πέτρ.
2. 9. 4.

2. Τιμ.
7. 8.

Ἰρ. λογ.
Διακον.
περὶ τῶν
κεκαίμ.

2. Θεσ.
2. 15.

2. Μαρκ.
12. 43.
45.

» προσαγαγεῖν περὶ ἁμαρτίας θυσίαν. »
 Ταῦτα εἰπὼν ὁ ἱστορικός, καὶ πολλὰ ἐπαι-
 νέσας τοῦτο τὸ ἔργον, ἐπάγει· « Ὅθεν
 » περὶ τῶν τεθνηκότων τὸν ἐξιλασμόν
 » ἐποίησατο, τῆς ἁμαρτίας ἀπολυθῆναι. »

Πάντες οὖν ἡμεῖς, οἱ τὸν λόγον τῆς ἀληθεί-
 ας ὀρθοτομοῦντες, καὶ κρατοῦμεν, καὶ φυ-
 λάττομεν, καὶ ἐνεργοῦμεν τὰ περὶ τῶν κεκοι-
 μημένων εὐσεβῶν μνημόσυνα, ὡς ἐκ τῶν ἀπο-
 σόλων παραδοθέντα, ὡς ἐκ πάσης τῆς ὀρθοδό-
 ξου ἐκκλησίας ἀπ' ἀρχῆς καὶ φυλαττόμενα
 καὶ ἐνεργούμενα, ὡς ἐπιδεικτικὰ τῆς πρὸς τὸν

πλησίον ἀγάπης, ὡς ἀρετὰ εἰς τὸν θεόν, ὡς
 ἐπωφελέστατα καὶ ψυχοσωτήρια. Τὸ δὲ σύση-
 μα τοῦ πλασοῦ πυρός, τοῦ λεγομένου καθαρ-
 τηρίου, καὶ τὰ ὅμοια τούτῳ καινοτομή-
 ματα, τὰ ἐκ τῆς κοιλίας τῶν πονηρῶν
 ἀνθρώπων ἐξερευθέντα καὶ πλασθέντα,
 ἀποσρεφόμεθα καὶ περιφρονοῦμεν, συντάτ-
 τοντες αὐτὰ εἰς τοὺς « Βεθήλους καὶ
 » γραῶδεις μύθους, καὶ εἰς πᾶς μωρὰς
 » ζητήσεις, » περὶ ὧν ὁ Παῦλος ἔγραψε
 πρὸς τὸν Τιμόθεον καὶ τὸν Τίτον.